

Program Değerlendirme Araştırmalarının İçerik Analizi Ve Eğilimleri; 2004-2013 Yılları Arası *

Abdulkadir Kurt ¹, Mehmet Erdoğan ²

Öz

Bu çalışma 2004 – 2013 yılları arasında Türkiye’de program değerlendirme alanında yapılan araştırmaları yöntem özellikleri, örneklem grupları, içerik özellikleri, program değerlendirme türü ve değerlendirmeye ilişkin alınan kararlar açısından içerik analizi yaparak eğilimlerinin hangi yönde olduğunu tespit etmeyi amaçlamaktadır. Çeşitli veri tabanları yoluyla elde edilen araştırmalar, Sözbilir, Kutu ve Yaşar (2012) tarafından geliştirilen “Makale Sınıflama Formu” kullanılarak içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırmalar hem eğilimleri açısından incelenmiş hem de içerik analizi çalışmalarından biri olan meta-sentez yöntemi kullanılarak tematik olarak analiz edilmiştir. Sistematik olarak yapılan tarama sonucunda belirtilen yıllar arasında gerçekleştirilen 21 makale, 9 yüksek lisans tezi ve 8 doktora tezi olmak üzere toplamda 38 çalışmaya ulaşılmıştır. Çalışmalarda en çok nicel araştırma yöntemlerinden tarama (survey) deseni kullanılırken, veri toplama aracı olarak anket, ölçek ve görüşme formlarının sıklıkla kullanıldığı; veri analiz yöntemleri arasında da betimsel veri analizinin en çok tercih edildiği belirlenmiştir. Araştırma bulgularına göre araştırma türü açısından betimsel çalışmaların sıklıkla tercih edildiği; Matematik, Fen ve Teknoloji ile İngilizce derslerinin en çok değerlendirilen dersler olduğu ve araştırma alanı olarak çalışıldığı belirlenmiştir. Örneklem grubu olarak ilköğretim ve lisans düzeyindeki öğrenciler ile öğretmenlerin, örneklem büyüklüğü olarak ise 101-300 ile 301-1000 kişi arasında değişen grupların; örnekleme tekniği olarak da rastgele, küme ve amaçlı örnekleme tekniklerinin daha çok tercih edildiği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler

Program değerlendirme
İçerik analizi
Araştırma eğilimleri

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 29.10.2014

Kabul Tarihi: 25.03.2015

Elektronik Yayın Tarihi: 04.05.2015

DOI: 10.15390/EB.2015.4167

* Bu çalışma 3. Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretim, Türkiye, abdulkadirkurt@akdeniz.edu.tr.

² Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretim, Türkiye, mm Erdogan@gmail.com

Giriş

Program değerlendirme, bir programın veya uygulamanın nasıl geliştirilebileceğine yönelik anlayış sağlamaktan programın uygulanmasıyla elde edilen verimlilik ve etkililikle ilgili kanıtlar sağlamaya kadar birçok amaca hizmet eden (Klenowski, 2010) sistematik ve planlı bir süreçtir (Kaya, 1997). Bu açıdan, planlanan bir eğitimin ve sistemin (ders, kurs, program vb.) başarısından emin olmak ve uygulanan programların kısa veya uzun vadeli kazanımlarının gerçekleşip gerçekleşmediğini belirlemek üzere öğretim programları sürekli ve düzenli olarak değerlendirilmeli, değerlendirme sonuçları ve alınan değerlendirme kararları program geliştirme çalışmalarına yansıtılmalıdır (Gözütok, 2001). Program değerlendirme, program geliştirme ile iç-içe olup (Varış, 1996) programın etkililiği hakkında yargıda bulunmak ve aksaklıkların programın hangi öğelerinden kaynaklandığını belirlemek için gerekli düzeltmelerin yapılmasına olanak sağlar (Fer, 2011). Dolayısıyla, eğitim sisteminde değerlendirme, istenmedik ya da yetersiz olan ürünlerin neler olduğunu ve bunların kaynaklarını ortaya çıkararak eğitim programının yenileşmesine ve geliştirilmesine destek sağlar (Uşun, 2012). Erden (1998)'in de belirttiği üzere, eğitim programları statik değil, aksine dinamik ve değişken bir yapıdadır. Birbiriyle ağ bağlantısı içinde olan bu sistemde bir parçanın değişimi tüm sistemi etkiler (Karakaya, 2004). Başka bir deyişle, program geliştirmede sürekliliğin sağlanması, programların düzenli olarak değerlendirilmesine bağlıdır.

Scriven (1967), program değerlendirmenin birçok amaca hizmet ettiğini, ancak temel hedefinin programın değerini ve yeterliğini ortaya koymak olduğunu belirtmiştir. Marsh ve Willis (2007) ise, eğitimde değerlendirmenin öğrencilerin amaçlara ne oranda ulaştıklarını belirleme, uygulanan yöntemin etkililiğini ortaya koyma, uygulanan programın ne oranda etkili ve verimli olduğunu belirleme ve okul uygulamalarını topluma gösterme vb. gibi çeşitli amaçlarla yapıldığını belirtmiştir. Erden (1998) ise bu amaçlara paralel olarak programın değerlendirilmesini gözlem ve çeşitli araçlar ile eğitim programlarının etkililiği hakkında veri toplama, elde edilen verileri programın etkililiğinin işaretçileri olan ölçütlerle karşılaştırıp yorumlama ve programın etkililiği hakkında karar verme süreci olarak tanımlamaktadır. Nitekim, Sanders ve Nafziger'e (1976) göre, değerlendirme olmaksızın programın etkili olup olmadığı, ihtiyaca cevap verilip verilmediği bilinemez. Buna göre program hakkında bir karara ulaşabilmek ve bu karar uyarınca program tasarısını geliştirmek, ancak program değerlendirme sayesinde mümkün olmaktadır (Bilen, 1999). Dolayısıyla, analizlerin ve değerlendirmelerin sürekli yapılması sonucunda geliştirilen program, yenilenmeye ve değişime açık olarak (Erdoğan, 2007) ya yenilenir ya da revize edilir.

Eğitimde program geliştirme alanına ilişkin alan yazın tarandığında, ülkemizde Cumhuriyetten günümüze kadar program geliştirme çalışmalarıyla birlikte program değerlendirme alanında da bir takım çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Ancak, 2000'li yıllara kadar yapılan bu değerlendirme çalışmaları daha çok deneme programlarının değerlendirilmesi şeklinde olmuştur. Deneme programlarının tüm boyutları değerlendirilemediği için bu çalışmalar tam bir değerlendirme çalışması olarak kabul edilmemektedir (Selvi'den aktaran Güven ve İleri, 2006). Program değerlendirme çalışmaları sonucunda alınan kararlar, programların düzenli olarak geliştirilmesi, yenilenmesi ile birlikte programın öğeleri üzerinde gerekli düzenlemelerin yapılması ile yakından ilişki içerisindedir. Bir programın başarılı bir şekilde yürütülmesi, program aşamalarının ve gelişiminin ana hatlarının ortaya konulmasıyla olur. Bunlar içinden programların denenmesi ve değerlendirilmesi de bu ana hatların son halkasını oluşturur (Demirel, 2012). Program geliştirmenin tüm boyutlarının (hedef, içerik, eğitim durumları ve sınav durumları) sistemli bir şekilde değerlendirilebilmesi için uzmanlar temel aldıkları felsefe ve yaklaşıma göre değişen farklı program değerlendirme modelleri önermektedir. Böylece, programı oluşturan tüm unsurların sistemli bir şekilde değerlendirilmesi, programla ilgili eksik ya da geliştirilmesi gereken noktaların ortaya çıkarılmasını sağlar. Bu şekilde program süreci döngüsel bir boyutta ele alınarak tekrar planlanarak etkin bir öğretim süreci sağlanmış olur (Altmışdört, Işık ve Yamaç, 2011).

Türkiye’de Eğilim Araştırmaları

Türkiye’de farklı disiplinlerde (fen bilimleri, bilgisayar vb.) genel eğilimleri görebilmek amacıyla içerik analizi tekniği kullanılarak pek çok araştırma yürütülmüştür. Şimşek ve arkadaşlarının (2007) eğitim teknolojileri araştırmalarındaki güncel eğilimleri ortaya koydukları çalışmalarında Türkiye’deki beş büyük üniversitede son on yıl içinde eğitim teknolojisi alanında tamamlanmış olan doktora tezlerinin genel bir değerlendirmesini yapmışlardır. Oruç ve Ulusoy (2008) sosyal bilgiler öğretimi alanında yapılan tez çalışmalarını inceledikleri araştırmalarında Türkiye’de 2000–2007 yılları arasında sosyal bilgiler öğretimiyle ilgili yapılan yüksek lisans tezlerini içerik analizi yöntemini kullanarak incelemişlerdir. Erdoğan, Marcinkowski ve Ok (2009), Türkiye’ de 1997-2007 yılları arasında gerçekleştirilen çevre eğitimi ile ilgili 53 araştırmayı içerik analizi tekniği kullanarak analiz etmiştir. Sözbilir ve diğerleri (2010) Dünyada ve Türkiye’de kimya eğitimi araştırmalarının genel eğilimlerini inceledikleri çalışmalarında ülkemizde ve dünyada kimya eğitimi ile ilgili olarak 1999-2009 yılları arasında yayınlanmış olan toplam 879 makaleyi araştırma konusu, yöntem, örneklem ve veri toplama araçlarının çeşitliliği gibi değişkenler açılarından karşılaştırmışlardır. Çıltaş, Güler ve Sözbilir (2012) ülkemizdeki matematik eğitimi araştırmalarını inceledikleri çalışmalarında 1987-2009 yılları arasında, matematik eğitimi alanında yayınlanan toplam 359 yayın incelemişlerdir. Sözbilir, Kutu ve Yaşar (2013) Türk araştırmacıların kimya eğitimi alanında yaptıkları çalışmalara ait bir içerik analizi yaparak kimya eğitimi ile ilgili bir durum tespiti yapmak ve bu alanda çalışma yapan araştırmacılara bir bakış açısı sunabilmek için 1999-2009 yılları arasında yayımlanan 273 makale incelemişlerdir. Göktaş ve diğerleri (2012) ise Türkiye’deki eğitim dergilerinde 2005-2009 yıllarında yayımlanan eğitim araştırmalarının türleri, yöntemleri, konu alanları, araştırmalarda kullanılan veri toplama araçları, veri analiz yöntemleri ve örneklem özellikleri açılarından eğilimlerinin hangi yönde olduğunu tespit etmek için 2115 makale incelemişlerdir. Ozan ve Köse (2014) eğitim programları ve öğretim alanındaki araştırma eğilimlerini inceledikleri araştırmalarında Türkiye’de 2007-2011 yılları arasında “Eğitim Programları ve Öğretim” (EPÖ) alanında yayınlanmış makalelerin araştırma eğilimlerini belirlemişlerdir. Erdoğan ve ark. (2015), son yıllarda geliştirilen öğretim programlarına ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemeyi amaçlayan ve 2005 - 2011 yılları arasında gerçekleştirilen 50 çalışmayı içerik analizi tekniği ile analiz etmiştir. Ancak, program değerlendirme alanında yapılan çalışmaların eğilimlerinin neler olduğuna ilişkin literatürde herhangi bir araştırmaya ulaşılamamıştır. Bu anlamda, bu çalışmanın literatürdeki bu boşluğu doldurması beklenmekte ve program değerlendirme alanındaki araştırma eğilimlerinin belirlenmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Program Değerlendirme alanında yapılmış olan çalışmaların odaklandığı konuları, örneklemelerini, araştırmaların yöntemsel boyutlarını ve ulaşılan sonuçları inceleyerek program değerlendirme araştırmalarının eğilimlerinin Türkiye’de ne durumda olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Böylece, program değerlendirme araştırmalarında sık çalışılmış güncel konuları veya az çalışılmış konuların ortaya çıkarılması, değerlendirmeye ilişkin kararların neler olduğunun belirlenmesi, hem program geliştirme çalışmalarına hem de program değerlendirme araştırmalarına yön verecektir.

Araştırmanın Amacı

Eğitim sistemindeki değişimler, güncel eğitim akımları, toplumsal ve teknolojik gelişmeler, eğitim programları üzerinde birtakım değişikliklerin yapılmasını zorunlu hale getirmektedir. Dolayısıyla, çeşitli alanlardaki programların geliştirilmesinin yanı sıra mevcut programların da değerlendirilmesi geliştirilecek olan programlar için gerekli görülmektedir. Bu nedenle program değerlendirme alanında yapılan çalışmaların bir bütün halinde sistemli olarak analiz edilmesi, program değerlendirme araştırmalarının güncel durumu ve gelecekteki eğilimleri hakkında bir yargıya varabilmek için önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı Türkiye’de 2004-2013 yılları arasında program değerlendirme alanında yapılan ve yayınlanan araştırmaların bulgularından yola çıkarak mevcut durumu meta sentez yöntemi ile tematik olarak ortaya koymak ve araştırmaların yöntem özellikleri, örneklem grupları, içerik özellikleri, program değerlendirme türü ve değerlendirmeye ilişkin alınan kararlar açısından alandaki güncel araştırma eğilimlerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

- 1- Program değerlendirme alanında yapılmış olan çalışmaların eğilimleri dikkate alındığında;
 - a) çalışmalarda kullanılan araştırma yöntem ve desenlerinin dağılımı nasıldır?
 - b) çalışmalarda kullanılan örnekleme yöntemlerinin ve örneklem sayısının dağılımı nasıldır?
 - c) çalışmalarda kullanılan veri toplama araçlarının türüne göre dağılımı nasıldır?
 - d) çalışmalarda kullanılan veri toplama araçlarının güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları yapılmış mıdır? Yapılan geçerlik ve güvenilirlik analizlerin türüne göre dağılımı nasıldır?
 - e) çalışmalarda kullanılan veri analiz yöntemlerinin dağılımı nasıldır?
 - f) çalışmaların yıllara göre dağılımı nasıldır?
 - g) çalışmalarda yer alan program değerlendirme uygulamalarının çalışıldığı kademelere göre dağılımı nasıldır?
 - h) çalışmaların bölgelere / illere göre dağılımları nasıldır?
 - i) çalışmalarda yer alan program değerlendirme uygulamalarının ders/öğretim programlarına göre dağılımı nasıldır?
- 2- Program değerlendirme alanında yapılmış olan çalışmalarda kullanılan değerlendirme modelleri hangileridir? Bu değerlendirme modelleri hangi derslerin değerlendirilmesinde kullanılmıştır? Bu modeller program geliştirmenin hangi ögesi veya ögelerini değerlendirmek üzere ve hangi amaçla kullanılmıştır? Modellerin kullanımında nasıl bir eğilim vardır?
- 3- Program değerlendirme alanında yapılmış olan çalışmalarda değerlendirmeye ilişkin verilen kararlar programın boyutları (amaç, içerik, eğitim durumları ve sınav durumları) çerçevesinde nasıl ele alınmıştır ve ne tür kararlar verilmiştir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Çeşitli ölçütlere bağlı kalınarak farklı makale arama/ tarama motorları kullanılarak elde edilen bu çalışmadaki araştırmaların analizinde, içerik analizi türlerinden biri olan meta-sentez yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Meta-sentez (tematik içerik analizi) ise; aynı konu üzerine yapılan araştırmaların genel yapısının derinlemesine araştırılmasına, eleştirel bir bakış açısıyla sentezlenmesine ve yorumlanmasına olanak sağlayarak öncelikli alanların belirlenmesine yardımcı olur (Au, 2007). Meta sentez, belli bir konuda yapılan literatür taraması veya seçilen çalışmalardan elde edilen verilerin ikincil bir analizi değildir, aksine bu çalışmalardan elde edilen bulguların derinlemesine bir analizidir (Zimmer, 2006). Meta-sentez çalışmaları belli bir alanda yapılmış olan araştırmaların benzerlik ve farklılıklarını karşılaştırmalı olarak ortaya koyarak (Çalık ve Sözbilir, 2014) aynı konunun farklı boyutlarının nitel olarak sentezlenmesine ve örneklendirilmesine olanak sağlar. Bu yöntemde her bir çalışma yapısal olarak analiz edilir ve bu çalışmalardan elde edilen bulgular ham verilerden farklı olarak titiz ve detaylı bir şekilde incelenir ve yorumlanır (Finfgeld, 2003). Başka bir deyişle, seçilen çalışmalardan elde edilen verilere yönelik yazarlarca yapılan yorumların sentezi yapan kişi tarafından tekrar yorumlanması durumudur (Zimmer, 2006). Bu yöntemin asıl odak noktası, incelenen çalışmalardan elde edilen bulguların içeriği, tanımı ve ulaşılan sonuçlardır. Sistematiik bir şekilde analiz edilen verilerin orijinalliğini bozmadan bireysel araştırmaların birleştirilmesine olanak sağlayan meta-sentez yöntemi, aynı zamanda yeni bilgilerin geliştirilmesine temel oluşturur (Sandelowski ve Barraso, 2007). Böylece, tüm çalışmalara ulaşma imkânı olmayan araştırmacılara, öğretmenlere ve karar alıcılara zengin bir başvuru kaynağı oluşturur (Çalık, Ayas ve Ebenezer, 2005; Ültay ve Çalık, 2012).

Çalışmaların Seçiminde Kullanılan Ölçütler

Bu araştırmanın örneklemini oluşturan program değerlendirme alanına ilişkin 38 araştırmanın seçiminde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmış olup seçim sürecinde aşağıdaki ölçütler dikkate alınmıştır. Bu ölçütler;

- 1) Türkiye’de seçilen örneklem(ler) ile yürütülen araştırmalar;
- 2) Nitel ve / veya nicel veri sunan araştırmalar;
- 3) 2004-2013 yılları arasında gerçekleştirilen araştırmalar;
- 4) Araştırma makalesi veya tez olarak rapor edilen araştırmalar (Seçilen hakemli dergilerde yayımlanan makaleler ve Ulusal tez merkezinden ulaşılabilen tezler);
- 5) Bir dersin, programın, öğretim programının vb. değerlendirmesini yapan program değerlendirme araştırmaları;
- 6) Anahtar kelime olarak “program değerlendirme, ders değerlendirme, kurs değerlendirme” gibi kelimelerin kullanıldığı araştırmalar.

Veri Toplama Süreci

Çalışmada EBSCOhost, ULAKBİM, ASOS index, YÖK Tez ve Scholar Google (Google Akademik) arama ve indeksleme motorları yardımıyla program değerlendirme, ders değerlendirme ve kurs değerlendirme gibi anahtar kelimeler kullanılarak program değerlendirme çalışmalarına ulaşılmıştır. Ulaşılan çalışmaların içerikleri incelendiğinde her ne kadar program değerlendirme anahtar kelimesi kullanmış olsalar da, araştırmaların bir kısmının değerlendirme değil, analiz niteliğinde olduğu veya görüş bildirme şeklinde olduğu görülmüştür. İnternette web sitesi bulunan ancak tam metnine ulaşılamayan makale ve tezlere ise yazarları ile bağlantıya geçilerek ulaşılmıştır. İlk taramada 54 çalışmaya ulaşılmış ancak ulaşılan bu çalışmalardan bir kısmının ölçütlere uygun olmadığı (n=5) bir kısmının da program değerlendirme anahtar kelimesi kullanmasına rağmen içeriğin ve aktarımın değerlendirme ile ilişkisi olmamasından (n=11) dolayı analiz dışı bırakılmıştır. Bu ölçütler dikkate alınarak bu nitelikteki araştırmalar çalışmanın örneklemine dâhil edilmemiştir. Süreç sonrasında geriye kalan toplam 38 araştırmanın (21 makale, 9 yüksek lisans tezi ve 8 doktora tezi) ölçütlere uygunluğu ikinci yazar tarafından teyit edilmiştir. Çalışma 2004-2013 yılları ile sınırlandırılmıştır. Çalışma program değerlendirme alanındaki güncel araştırma eğilimlerini belirlemeyi amaçladığından son on yılda yayınlanan araştırmalar incelenmiştir. Ulaşılan makalelerin dergilere göre dağılımı Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Ulaşılan Akademik Yayınların Yayınlandığı Dergilere Göre Dağılımı (n=21)

<i>Derginin Adı</i>	<i>Yıl</i>	<i>Dergi Türü</i>	<i>f</i>
Milli Eğitim Dergisi	2007, 2008	Ulusal	2
The Journal of Academic Social Science Studies	2013	Uluslararası	1
Eğitim ve Bilim Dergisi	2004, 2010	Ulusal	2
Kastamonu Eğitim Dergisi	2007	Ulusal	1
Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi	2011	Ulusal	1
Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	2012	Ulusal	1
İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	2009	Ulusal	1
International Journal of Environmental & Science Education	2009	Uluslararası	1
Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi	2010	Ulusal	1
Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi	2011	Uluslararası	1
Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	2010	Ulusal	1
e- Journal of New World Science Academy	2011	Uluslararası	1
Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	2013	Ulusal	1
İlköğretim Online Dergisi	2010	Ulusal	1
Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	2008	Ulusal	1
Türk Eğitim Bilimleri Dergisi	2012	Ulusal	1
Turkish Online Journal of Distance Education	2007	Ulusal	1
Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	2011	Ulusal	1
Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi	2008	Uluslararası	1
Toplam			21

Ulusal YÖK tez merkezinden ulaşılan tezlerin üniversitelere göre dağılımı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Ulaşılan ve Çalışmaya Dahil Edilen Tezlerin Üniversite Göre Dağılımı (n=17)

Tez Türü	Yıl	Enstitü	Üniversite
Yüksek Lisans	2005	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Uludağ Üniversitesi
	2008	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Yıldız Teknik Üniversitesi
	2005	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Anadolu Üniversitesi
	2004	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Ankara Üniversitesi
	2007	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Yıldız Teknik Üniversitesi
	2012	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Afyon Kocatepe Üniversitesi
	2007	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi
	2007	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Adnan Menderes Üniversitesi
	2011	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Doktora	2011	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Ankara Üniversitesi
	2007	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Hacettepe Üniversitesi
	2010	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Hacettepe Üniversitesi
	2006	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Ankara Üniversitesi
	2010	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Marmara Üniversitesi
	2007	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Hacettepe Üniversitesi
	2012	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Atatürk Üniversitesi
	2012	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Atatürk Üniversitesi

Veri Toplama Aracı

Elde edilen verilerin çözümlemesinde nitel analiz tekniklerinden betimsel ve içerik analizi teknikleri bir arada kullanılmıştır. Seçilen her bir araştırma Sözbilir, Kutu ve Yaşar (2012) tarafından geliştirilen “Makale Sınıflama Formu” kullanılarak içerik analizine tabi tutulmuştur. Form, temel olarak yedi bölümden oluşmaktadır. Makale sınıflama formunun A kısmı yayına ilgili; makalenin başlığı, yazarı, yazarın uyruğu, yayımlandığı dergi, derginin niteliği, yılı, yayın dili vb. gerekli bazı betimsel özelliklere yönelik bilgi sunmaktadır. Formun B kısmı; makalenin hangi alana ait olduğunu gösteren bir sınıflamadan oluşmaktadır. C kısmında ise makalenin konusu belirtilmektedir. Formun D kısmında her bir makalenin nicel, nitel ya da karma yaklaşımlarından hangisine uygun olduğunu belirlemek amacıyla kullanılan desen ve yöntem bakımından üç kategoriye ayrılmıştır. Formun E kısmını da yayında kullanılan veri toplama araçları oluşturmaktadır. Formun F kısmında verilerin elde edildiği örneklem grupları 11 ana başlık altında sunulurken son kısım olan G de ise yayınlarda kullanılan veri analiz yöntemi ve teknikleri belirtilmektedir. Her bir araştırma formunda yer alan ve önceden belirlenmiş kategorilere göre sınıflandırılmıştır. Formun C kısmında yer alan makale konusu kısmı buradaki araştırmanın amacına bağlı olarak revize edilmiştir.

Verilerin Analizi

Seçilen çalışmalar analiz edilirken program geliştirme sürecinin dört temel ögesi olan “amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci (eğitim durumları) ve değerlendirme (sınama durumları)” dikkate alınmıştır. Bu aşamadan sonra seçilen çalışmaların incelenmesi birinci araştırmacı tarafından yapılmış, ortaya çıkan kodlar ve analiz bulguları ikinci araştırmacı tarafından yeniden incelenmiş ve araştırmacılar arasında tutarlılık sağlanmıştır. Diğer bir ifade ile bu süreçte, öncelikle ölçütler bağlamında elde edilen çalışmalar bir araya getirilmiş daha sonra bu çalışmalar teker teker “Makale Sınıflama Formu” kullanılarak analiz edilmiştir. Her bir çalışma için bu form doldurulmuş ve elde edilen bulgular (kodlar vb.) ikinci araştırmacı tarafından da teyit edilmiştir. Araştırmacılar tarafından analiz edilen makalelerin dergilere göre dağılımları (Tablo 1), ulaşılan tezlerin üniversitelere göre dağılımı (Tablo 2), örneklem özellikleri ile değerlendirilen öğretim programı ve programın boyutları (Tablo 3), araştırmada en çok tercih edilen örneklem grupları (Tablo 4), araştırma alanı özellikleri (Tablo 5) ve araştırmaların yöntem özellikleri (Tablo 6) tablolar halinde sunulmuştur. Betimsel yapıda olan bu çalışma sürecinde alan yazından ulaşılan bilgiler, araştırmanın genel amacı doğrultusunda sistemli bir şekilde yorumlanmıştır.

Bulgular

Alandaki araştırma eğilimlerinin belirlenmesi ve tematik olarak sunulması amacıyla içerik analizi neticesinde elde edilen bulgular 3 başlık altında sunulmuştur: 1) Araştırma Grubu ve değerlendirilen ders, öğretim programı 2) İncelenen araştırmaların yöntem özellikleri, 3) Program değerlendirme yaklaşımı, modelleri ve değerlendirmeye ilişkin kararlar. Bu temel başlıklar adı altında sunulan araştırmaların yayımlandığı yıl, örneklem grubu, araştırma türü, örneklem düzeyi, uygulandığı il/ilçe, öğretim programı, değerlendirme modelleri ve değerlendirilen öğelerin analizi detaylı bir şekilde *Tablo 3’te* sunulmuştur.

Tablo 3. İncelenen Araştırmaların Örneklem Özellikleri, Değerlendirilen Öğretim Programı ve Programın Boyutları

Yazarlar (Tarih) Çalışma Grubu	Çalışma Grubunun Özelliği	Araştırma Türü	Düzy	İl / İlçe	Görüş Bildirilen Öğretim Programı	Kullanılan Değerlendirme Modelleri	Programın Değerlendirilen Boyutu
Şener (2004)	Öğrenci (357) Akademisyen (61)	Yüksek Lisans Tezi	Lisans	Ankara, İstanbul	Sağlık Eğitim Fakülteleri Öğretim Programları	-	Amaç, İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme
Baykul ve Tertemiz (2004)	Öğrenci	Makale	İlköğretim (1, 2, 3)	Ankara	Matematik	-	Amaç, İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme
Gerede (2005)	Öğrenci	Yüksek Lisans Tezi	Lisans	Eskişehir (Anadolu Üniv.)	İngilizce	-	Amaç, İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme
Kert (2005)	Öğrenci	Yüksek Lisans Tezi	Ortaöğretim (Meslek Lisesi)	Bursa	Yazılım Atölyesi	-	Amaç, İçerik
Işıksalan (2005)	Öğretmen	Makale	Ortaöğretim	Eskişehir	Türk Edebiyatı	-	Amaç, İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme
Er (2006)	Öğretmen (593) Müfettiş (535)	Doktora Tezi	İlköğretim (4, 5)	Tüm Bölgeler	İngilizce	-	Amaç, İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme
Çengel (2007)	Öğrenci (490) Öğretmen (11) Yönetici (5)	Yüksek Lisans Tezi	İlköğretim (4)	Aydın	Bilgisayar	-	Amaç, İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme

Tablo 3. Devamı

Yazarlar (Tarih)	Çalışma Grubu	Çalışma Grubunun Özelliği	Araştırma Türü	Düzey	İl / ilçe	Görüş Bildirilen Öğretim Programı	Kullanılan Değerlendirme Modelleri	Programın Değerlendirilen Boyutu
Baylık (2007)	26	Öğrenci	Makale	Lisans (Uzaktan Eğitim)	Eskişehir	İngilizce Öğretmenliği Programı	-	Amaç, İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme
Uyangör (2007)	715	Öğretmen (15) Öğrenci (700)	Doktora Tezi	İlköğretim (7)	Balıkesir	Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi	-	Amaç, İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme
Şahan (2007)	716	Öğretmen (180) Öğrenci (536)	Doktora Tezi	İlköğretim (3)	Ankara	Matematik	-	Amaç, İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme
Bayrak ve Erden (2007)	80	Öğretmen	Makale	İlköğretim (6, 7, 8)	İstanbul	Fen Bilgisi	-	Amaç, İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme
Arslan ve Demirel (2007)	110	Öğrenci (103) Öğretmen (3) Veli (4)	Makale	İlköğretim (5)	-	Sosyal Bilgiler	Hedefe Dayalı Değerlendirme Modeli, CIPP Modeli	İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme
Uyangör (2008)	700	Öğrenci	Makale	İlköğretim (7)	Balıkesir	Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi	-	Amaç
Şahin (2008)	56	Öğretmen	Makale	İlköğretim (Birinci Kademe)	Bolu, Diyarbakır, Hatay, İstanbul, Kocaeli, Van	Fen ve Teknoloji	Stake'in Uygunluk Modeli, Provas'un Farklar Modeli	Amaç, İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme

Tablo 3. Devamı

Yazarlar (Tarih)	Çalışma Grubu	Çalışma Grubunun Özelliği	Araştırma Türü	Düzyey	İl / İlçe	Görüş Bildirilen Öğretim Programı	Kullanılan Değerlendirme Modelleri	Programın Değerlendirilen Boyutu
Aközbek (2008)	360	Öğretmen (120) Öğrenci (240)	Yüksek Lisans Tezi	Ortaöğretim (9)	İstanbul /Anadolul Yakası	Matematik	CIPP Modeli	Amaç, İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme
Epçaçan ve Erzen (2008)	411	Öğretmen	Makale	İlköğretim	Ankara/Siirt	Türkçe	-	Amaç
Dereobalı ve Ünver (2009)	65	Akademisyen	Makale	Lisans (Farklı Dersler)	-	Okul Öncesi Lisans Programı	-	İçerik
Edoğan ve Tuncer (2009)	85	Öğrenci	Makale	Lisans	Ankara	Education and Awareness for Sustainability	DIPO Modeli	Amaç, İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme
Karal, Reisoğlu ve Günaydın (2010)	150	Öğretmen	Makale	İlköğretim (4, 5, 6 7, 8)	Tüm Bölgeler	Bilişim Teknoloji.	-	İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme
Dağlar ve Delil (2010)	583	Öğretmen (23) Öğrenci (560)	Makale	İlköğretim (6)	Manisa/Demirci	Matematik	-	Eğitim Durumları, Değerlendirme
Zengin (2010)	20	Öğretmen	Doktora Tezi	İlköğretim	İstanbul	Din Kültürü ve Ahlak Bilg.	-	Amaç, İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme

Tablo 3. Devamı

Yazarlar (Tarih)	Çalışma Grubu	Çalışma Grubunun Özelliği	Araştırma Türü	Düzey	İl / İlçe	Görüş Bildirilen Öğretim Programı	Kullanılan Değerlendirme Modelleri	Programın Değerlendirilen Boyutu
Erdoğan ve Öcalan (2010)	248	Öğretmen	Makale	İlköğretim (4, 5, 6, 7, 8)	Ankara	Beden Eğitimi	-	Amaç, İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme
Karataş (2010)	450	Akademisyen(35) Öğrenci (415)	Yüksek Lisans Tezi	Lisans	İstanbul (Yıldız Teknik Üniv.)	İngilizce	CIPP Modeli	Amaç, İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme
Seçkin (2010)	562	Öğretmen (147) Öğrenci (415)	Doktora Tezi	İlköğretim (4)	Antalya	İngilizce	-	Amaç, İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme
Demirel (2010)	30	Öğretmen (15) Akademisyen (15)	Makale	İlköğretim Ortaöğretim (Tüm sınıflar)	Ankara	Rehberlik	-	Amaç, İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme
Topkaya ve Küçük (2010)	72	Öğretmen	Makale	İlköğretim (4, 5)	İstanbul	İngilizce	-	Amaç ve İçerik
Kocabatmaz (2011)	2208	Öğretmen (332) Öğrenci (1815) Müfettiş (61)	Doktora Tezi	İlköğretim	Ankara	Teknoloji ve Tasarım	-	Amaç, İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme
Yörük, Yavuz ve Kıvrak (2011)	153	Öğretmen	Makale	İlköğretim	Afyon	Fen ve Teknoloji	-	Amaç, İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme
Hakan, Sağlam, Sever ve Vural (2011)	907	Akademisyen (169) Öğrenci (738)	Makale	Lisansüstü	Eskişehir	Sosyal Bilimler Ens. Prog	-	Amaç, İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme

Tablo 3. Devamı

Yazarlar (Tarih)	Çalışma Grubu	Çalışma Grubunun Özelliği	Araştırma Türü	Düzy	İl / ilçe	Görüş Bildirilen Öğretim Programı	Kullanılan Değerlendirme Modelleri	Programın Değerlendirilen Boyutu
Çoban (2011)	125	Öğrenci	Makale	Lisans	Sivas	Sınıf Öğretmenliği Programı (Farklı dersler)	-	Amaç, İçerik
Türkkan (2011)	293	Öğretmen	Yüksek Lisans Tezi	Ortaöğretim (9)	Eskişehir	Fen Alanları (Fizik, Kimya, Biyoloji)	-	Amaç, İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme
Kumral ve Saracaloğlu (2011)	34	Öğrenci (30) Akademisyen (4)	Makale	Lisans	-	Sınıf Öğretmenliği (Meslek Bilgisi Dersleri)	Eğitsel Eleştiri Modeli	İçerik
Üçüncü ve Tertemiz (2012)	998	Öğrenci	Makale	İlköğretim (2, 3, 4, 5)	Ankara	Matematik	Hedefe Dayalı Değerlendirme Modeli	Amaç
Gül (2012)	493	Akademisyen(54) Öğrenci (439)	Yüksek Lisans Tezi	Lisans	-	Turizm Rehberliği	-	Amaç, İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme
Yaşar (2012)	23	Öğretmen	Doktora Tezi	Ortaöğretim (9)	Erzurum	Kimya	Araştırmacının geliştirdiği model	Amaç, İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme
Atila (2012)	7	Öğretmen	Doktora tezi	İlköğretim (6, 7, 8)	Erzurum, Erzincan	Fen ve Teknoloji	Araştırmacının geliştirdiği model	Amaç, İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme
Seçken ve Kunduz (2013)	19	Öğretmen	Makale	Ortaöğretim (9)	Ankara	Kimya	-	İçerik
Bal ve Artut (2013)	8	Öğretmen	Makale	İlköğretim (6)	Adana	Matematik	-	Amaç, İçerik, Eğitim Durumları, Değerlendirme

Araştırma Grubu, Değerlendirilen Ders ve Öğretim Programı**Araştırma Grubu**

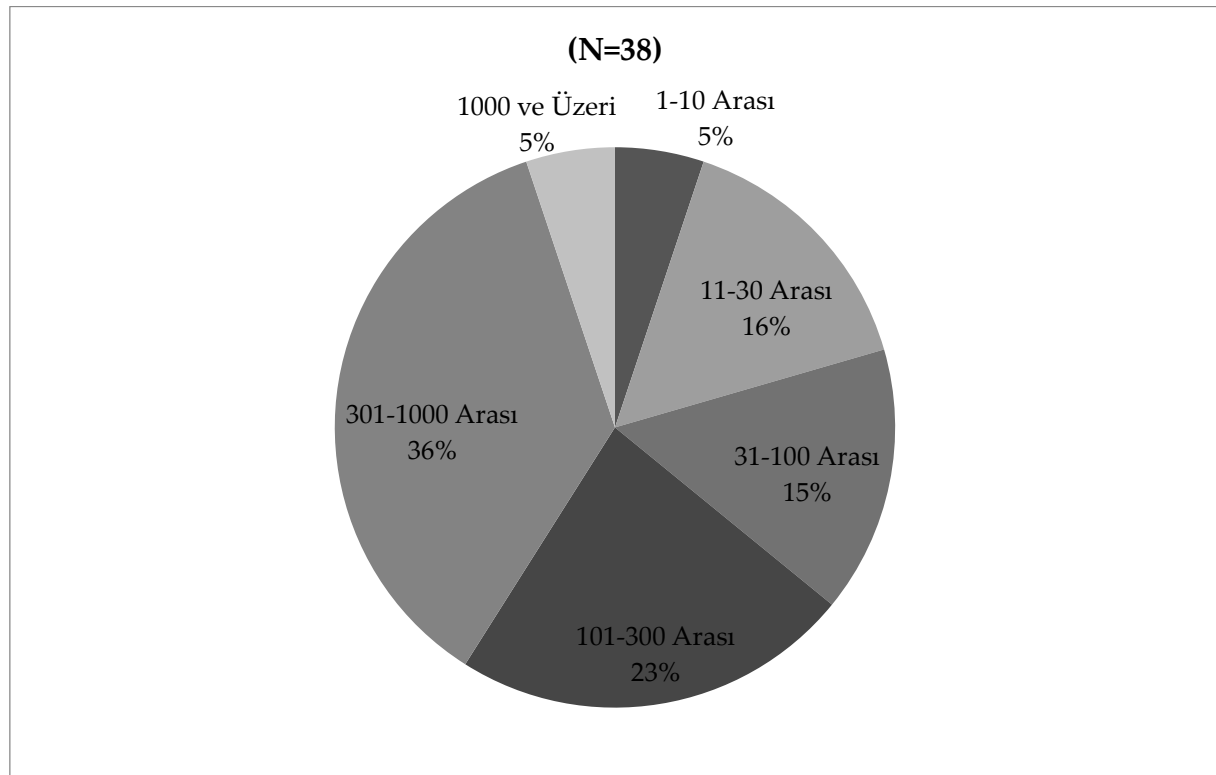
İncelenen araştırmalardaki örneklem özelliğine bakıldığında, birden fazla örneklem bulunan araştırmaların verileri analiz edilirken her örneklem düzeyi için yeniden yapılmıştır. Örnek olarak bir çalışmada hem öğretmenler hem de öğrenciler örneklem olarak seçilmiş ise her iki grup için ayrı kodlama yapılmıştır. Bu durumda, incelenen toplam araştırma sayısı değil incelenen özelliğe uygun toplanan verilerin sayısı dikkate alınarak analiz gerçekleştirilmiştir. İncelenen çalışmalarda Tablo 4'te görüldüğü gibi araştırma grubu olarak daha çok öğretmenlerin (%42.1), ilköğretim öğrencilerinin (%17.5) ve lisans öğrencilerinin (%14) tercih edildiği görülmektedir. Buna karşın veli, yönetici, lisansüstü öğrencileri ve uzman gruplarının daha az tercih edildiği belirlenmiştir.

Tablo 4. Araştırmalarda Tercih Edilen Örneklem Grupları

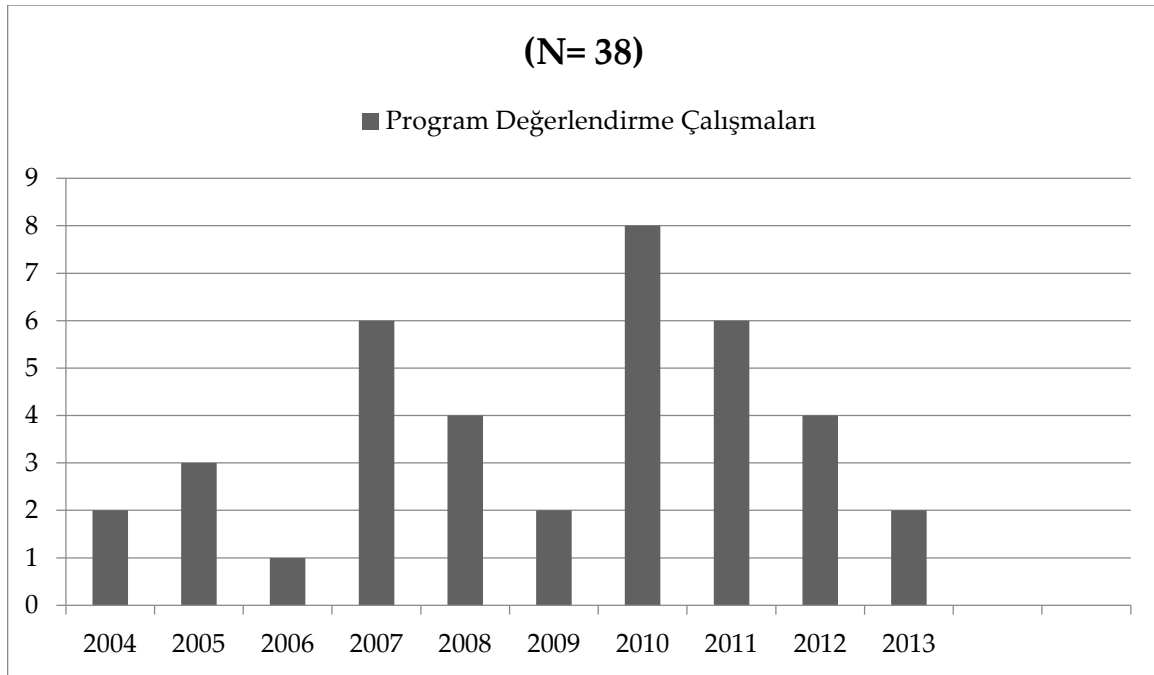
	<i>f</i>	%
Öğretmen	24	42.1
İlköğretim	10	17.5
Lisans	8	14
Akademisyen	7	12.2
Ortaöğretim	2	3.5
Müfettiş	2	3.5
Lisansüstü	1	1.7
Yönetici	1	1.7
Uzman	1	1.7
Veli	1	1.7

Bazı araştırmalarda birden fazla örneklem grubu mevcuttur

İncelenen çalışmalarda daha çok 301-1000 (%37) ile 101- 300 (%24) kişi arasında değişen örneklem büyüklükleri tercih edilmiştir. Buna karşın, Şekil 1'de görüldüğü üzere araştırmacıların 1-10 (%2) ve 1000 üzeri (%5) katılımcıdan oluşan araştırma gruplarıyla nadir olarak çalıştığı görülmektedir.

Şekil 1. Araştırmalarda Çalışılan Örneklem Büyüklüğü

2004-2013 yılları arasında yayınlanan araştırmaların yıllara göre dağılımı incelendiğinde; toplam program değerlendirme araştırma sayısının oldukça az olması dikkat çekmektedir. Ancak, Şekil 2’ de belirtildiği üzere özellikle bu çalışmalardan 32’ü 2007 yılı ve sonrasında yapılmıştır.

Şekil 2. Belirtilen Yıllar Arasında Yayımlanan Program Değerlendirme Çalışmalarının Sayısı (2004-2013)

2004–2013 yılları arasında araştırmaların yapıldığı bölgelere göre dağılımları incelendiğinde en fazla çalışmanın yapıldığı bölge İç Anadolu Bölgesi iken, en az çalışmanın yapıldığı bölge ise Güneydoğu ve Karadeniz Bölgesidir. Çalışmada yer alan araştırmaların en çok yapıldığı iller İç Anadolu Bölgesinde Ankara (n=10) ve Eskişehir (n=5); Marmara Bölgesinde İstanbul (n=7) olarak görülmektedir. Bununla beraber, program değerlendirme çalışmalarının en az yapıldığı bölgeler olan Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Diyarbakır (n=1) ve Karadeniz Bölgesinde Bolu (n=1)’ da olmak üzere sadece 1’er çalışmaya rastlanılmıştır. Araştırmaların örneklemelerinin okul düzeylerine göre bakıldığında ise; ilköğretim birinci kademe (n=12), ilköğretim ikinci kademe (n=9), ortaöğretim (n=7), lisans (n=9) ve lisansüstünün (n=1) olduğu görülmektedir.

Değerlendirilen Ders ve/veya Öğretim Programı

Analiz edilen araştırmalarda değerlendirilen dersler veya programlar incelendiğinde çoğunlukla ilköğretim (n=21), lise (n=7) ve üniversite (n=10) düzeyindeki derslerin ve/veya programların değerlendirildiği gözlemlenmiştir. İlköğretim düzeyinde en çok Matematik (n=5), Fen ve Teknoloji (n=4) ve İngilizce (n=3) öğretim programları üzerinde değerlendirme çalışmaları yürütüldüğü görülmüştür. Bunların dışında ilköğretim düzeyinde 2 araştırma Bilişim Teknolojileri öğretim programında, 2 araştırma Vatandaşlık ve İnsan Hakları dersinde, 1’er çalışma da Sosyal Bilgiler, Türkçe, Teknoloji ve Tasarım, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Beden Eğitimi, Rehberlik dersi öğretim programları üzerinde program değerlendirme çalışması yapıldığı ortaya çıkmaktadır. Ortaöğretim düzeyinde ise Fen alanları eğitimi (n=3), Matematik (n=1), Türk Dili ve Edebiyatı (n=1) ve Meslek Lisesi derslerinde (n=1) araştırma yapıldığı görülürken lisans düzeyinde İngilizce (n=3) ve Sınıf Öğretmenliği Programlarındaki (n=2) program değerlendirme araştırmalarının yanı sıra Türkçe Öğretmenliği, Turizm Rehberliği, Sağlık Eğitim Fakülteleri öğretim programları, Okul Öncesi Öğretmenliği ile İlköğretim Bölümü adı altındaki öğretim programları üzerinde 1’er program değerlendirme çalışması mevcut olduğu görülmektedir. Lisansüstü düzeyde ise Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü programları üzerinde yapılan tek bir çalışma olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmaya dâhil edilen araştırmaların kademe ve branşlara göre dağılımı *Tablo 5’*de verilmiştir.

Tablo 5. Araştırma Alanı Özellikleri

Çalışmanın Yapıldığı Tarih	Araştırma Alanı												Lisansüstü													
	İlköğretim						Ortaöğretim						Lisans													
	Matematik	Türkçe	Sosyal Bilgiler	Bilişim Teknolojileri	Vat. Ve İnsan Hakl.	İngilizce	Din Kült. Ve Ahl. Bil.	Beden Eğitimi	Fen ve Teknoloji	Rehberlik	Teknoloji ve Tasarım	Matematik	Türk Edebiyatı	Fen Alanları Eğitimi (FKB)	Rehberlik	Meslek Lisesi (Yazılım Atölyesi)	İngilizce Bölümü	Turizm Rehberliği	Sağlık Eğitim Fak.	Sınıf Öğretmenliği	Okul Öncesi Prog.	İlköğretim Bölümü	Sosyal Bilimler Enst. Prog.			
2004	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-		
2005	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-		
2006	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
2007	1	-	1	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-		
2008	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
2009	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-		
2010	1	-	-	1	-	2	1	1	-	1*	-	-	-	-	1*	-	1	-	-	-	-	-	-	-		
2011	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1		
2012	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-		
2013	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Toplam	5	1	1	2	2	3	1	1	4	1	1	1	1	3	1	1	3	1	1	1	2	1	1	1		
*Demirel (2010) tarafından yapılan çalışmada “sınıf rehberlik programı” hem ilköğretim hem de ortaöğretim kurumları düzeyinde değerlendirilmiştir. Dolayısıyla tabloda 2 kez belirtilmiştir.																										

* Demirel (2010) tarafından yapılan çalışmada "sınıf rehberlik programı" hem ilköğretim hem de ortaöğretim kurumları düzeyinde değerlendirilmiştir. Dolayısıyla tabloda 2 kez belirtilmiştir.

Araştırmaların yıllara göre dağılımı incelendiğinde ise program değerlendirme alanında en çok araştırmacının 2010 yılında yapıldığı ortaya çıkmıştır. Daha sonraki yıllarda program değerlendirme alanında yapılan araştırma sayısında bir azalma olduğu görülmektedir.

Araştırmaların Yöntem Özellikleri

İncelenen araştırmaların yöntem özellikleri; araştırma deseni, örnekleme tekniği, veri toplama araçları ve veri analiz teknikleri açısından incelenerek rapor edilmiştir. İncelenen araştırmaların yöntem özelliklerine ilişkin betimsel bulgular *Tablo 6*'da verilmiştir.

Tablo 6. Araştırmaların yöntem özellikleri (N=38)

Yöntem özellikleri			Araştırma sayısı	%
Araştırma deseni ve veri toplama aracı	Nitel	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	6	11.1
		Yapılandırılmış görüşme formu	2	3.7
		Literatür Tarama	1	1.8
	Nicel	Ölçek	9	16.6
		Anket	17	31.4
		Karma	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	9
	Gözlem		4	7.4
	Anket		6	11.1
	Güvenirlilik / geçerlik	Güvenirlilik	Cronbach’salphi	17
KR 20			5	13.1
Rapor edilmemiş			16	42.1
Geçerlik		Uzman görüşü	23	53.4
		Faktör analizi	8	18.6
		Rapor edilmemiş	12	27.9
Veri analizi	Betimsel istatistik	Betimsel analiz (frekans, yüzde, ortalama, standart sapma)	29	46
		Betimsel analiz (nitel)	5	7.9
		Grafikler	3	4.7
		İçerik analizi	8	12.6
	Yordamsal istatistik	Korelasyon	2	3.1
		Non-parametrik	2	3.1
		Tek değişkenli (t-test, anova)	13	20.6
		Doküman analizi	1	1.5
Örnekleme tekniği	Seçkisiz örnekleme	Rastgele	9	23.6
		Küme	6	15.7
		Tabakalı	2	5.2
	Seçkili örnekleme	Amaçlı	6	15.7
		Sistematiik	4	10.5
	Rapor edilmemiş		11	28.9

Araştırma Deseni

Tablo 6'da belirtildiği gibi analiz edilen araştırmaların desen özellikleri incelendiğinde nicel yöntemlerin (%48), nitel (%16.6) ve karma (%35.1) araştırma yöntemlerine göre daha çok tercih edildiği görülmektedir. Nicel araştırma yöntemlerinde deneysel araştırma desenlerinden yarı deneysel; deneysel olmayan araştırma desenlerinde ise betimsel çalışmaların ön planda olduğu görülmektedir. Nitel araştırma yöntemlerinde durum çalışmasına ağırlık verilirken karma yöntemin tercih edildiği çalışmalarda açıklayıcı desen çalışmalarına yer verilmiştir.

Örnekleme Tekniği

Tablo 6'da görüldüğü üzere araştırmalarda örnekleme tekniği olarak seçkisiz örnekleme yöntemlerinden rastgele (%23.6), küme (%15.7) ve tabakalı (%5.2) örnekleme tekniklerinin daha sık kullanıldığı görülmektedir. Bunun yanında seçkili örnekleme yöntemlerinden amaçlı (%15.7) ve sistematik (%10.5) örnekleme tekniklerinin tercih edildiği görülürken araştırmalarda rapor edilmeyen (%28.9) örnekleme tekniklerinin bulunduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmalarda kullanılan veri toplama araçları incelenirken birden fazla veri toplama aracı kullanılan araştırmalarda her veri toplama aracı için ayrı bir kodlama yapılmıştır. İncelenen araştırmalarda kullanılan veri toplama araçlarıyla ilgili dağılımların sunulduğu Tablo 6'ya bakıldığında en fazla kullanılan veri toplama araçlarının anket (%45.5), yarı yapılandırılmış görüşme formu (%27.7) ve ölçek (%16.6) olduğu görülmektedir. Bazı araştırmalarda ise bu araçlarla birlikte gözlem yolu veya yapılandırılmış/yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak ortaya çıkan durum hem genel olarak betimlenmiş hem de detaylı bir şekilde irdelenmiştir. İncelenen araştırmalarda kullanılan veri toplama araçlarının güvenilirliğini sağlamak için Cronbach Alpha katsayısı (%44.7) ile KR 20 iç tutarlılık katsayısı(%13.1) kullanılırken güvenilirlik çalışması ile ilgili rapor edilmeyen (%42.1) araştırmaların oldukça fazla olduğu görülmektedir. İncelenen araştırmalarda geçerlik çalışmaları ile ilgili kapsam geçerliği için uzman görüşüne (%53.4) ve yapı geçerliği için faktör analizine(%18.6) başvurulduğu görülürken herhangi bir geçerlik kanıtı sunulmayan(%27.9) araştırmaların oranı da oldukça fazla olarak tabloya yansımaktadır.

Veri Analizi

Araştırmalarda kullanılan veri analiz yöntem ve tekniklerine bakıldığında en çok kullanılan nicel veri analiz yöntemlerinden betimsel veri analiz teknikleridir (%46; örn. frekans/ yüzde/ aritmetik ortalama ve standart sapma). Yordamsal veri analiz tekniklerinden t- testi ve ANOVA (%20.6) da yine en çok tercih edilen veri analizi tekniklerinden biridir. Bunun yanı sıra nitel veri analizi olarak ise en çok betimsel analiz (%7.9) ve içerik analizi yöntemleri (%12.6) tercih edilmiştir. Araştırmalarda kullanılan veri analiz yöntem ve tekniklerinin dağılımı Tablo 6'da verilmiştir.

Program Değerlendirme Modelleri ve Değerlendirmeye İlişkin Verilen Kararlar

a. Program Değerlendirme Modelleri

İncelenen araştırmaların sadece 7'sinde herhangi bir program değerlendirme modelinden bahsedilmiştir. Model olarak BGŞÇ (CIPP) (n=3), Hedefe Dayalı (n=2) değerlendirme modellerinin yanı sıra 1'er çalışmada da Eğitsel Eleştiri, Stake'in Uygunluk ve Provus'un Farklar modelinin kullanımı göze çarpmaktadır. Program değerlendirme modellerinin kullanıldığı araştırmaların 3'ünde araştırmacıların kendi geliştirdiği değerlendirme modellerinden yararlanılmıştır.

BGŞÇ (CIPP) Değerlendirme Modeli

BGŞÇ Değerlendirme Modeli, bağlam, girdi, süreç ve ürün olmak üzere 4 aşamada gerçekleşen değerlendirme süreci içerisinde öğretim programı üzerinde bir kararın ortaya çıkmasını sağlamaktadır. İncelenen araştırmalar içerisinde Tablo 3'te görüldüğü gibi farklı seviyelerdeki araştırma gruplarına (ilkokul, lise öğrenci ve öğretmenleri ile üniversite öğrencileri) yer veren BGŞÇ modeli, toplam 3 çalışmada kullanılmıştır. Her 3 araştırmada da program hakkında değerlendirmede bulunabilmek için öğrenci ve öğretmen görüşlerine yer verilmiştir. İlkokul düzeyinde sosyal bilgiler, lise düzeyinde matematik ve lisans düzeyinde İngilizce öğretim programlarının etkililiği hakkında değerlendirmede bulunmak için araştırma gruplarına anket ve başarı testleri ile gözlem ve görüşme formları uygulanmıştır. Araştırmaların 2'si, modelin bağlam, süreç ve ürün basamaklarında öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir fark olduğunu belirtirken, ilkokul düzeyinde uygulanan araştırmada sadece süreç ve ürün basamakları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Hedefe Dayalı Değerlendirme Modeli

Hedefe dayalı değerlendirme modeli toplam 7 aşamadan oluşmaktadır. Bu modelin merkezinde eğitim hedefleri vardır, önce hangi hedeflere ulaşıldığına bakılır, sonra ulaşılamayan hedeflere neden ulaşılamadığını belirlemek için hedefler ve öğrenme yaşantıları gözden geçirilir. İncelenen araştırmalar içerisinde Tablo 3'te görüldüğü gibi ilkökul düzeyinde toplam 2 çalışma içerisinde bu modele yer verilmiştir. Her 2 araştırma da program içerisinde belli bir ünite seçilip, başlangıçta belirlenen kazanımların süreç sonunda kazandırılıp kazandırılmadığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu sonuca ulaşabilmek için öğrenci ve öğretmenlere başarı testleri ile görüşme formları uygulanmıştır. 5. sınıf Sosyal bilgiler dersinde “Bir Ülke Bir Bayrak” ünitesi içerisinde başlangıçta belirlenen 5 kazanımdan sadece 2'sinin 5 haftalık bir süreç sonunda öğrenciye kazandırıldığı tespit edilmiştir. Matematik dersinde ise doğal sayılarla çarpma işlemine ilişkin kazanımlar ele alınmıştır. İlkokul 2-5 sınıflarında uygulanan başarı testleri sonucunda 3. sınıf kazanımlarının öğrenciler için ulaşılabilir olduğu, ancak 2, 4 ve 5. sınıflarda ulaşılamayan kazanımların olduğu tespit edilmiştir.

Eisner'in Eğitsel Eleştiri Modeli

Eisner'in eğitsel eleştiri modeli betimleme, yorumlama, değerlendirme ve temalaştırma olmak üzere toplam 4 aşamadan oluşmaktadır. Bu model ile uygulanan programın etkili olup olmadığı konusunda yargıda bulunulur. İncelenen araştırmalar içerisinde Tablo 3'te görüldüğü gibi lisans düzeyinde 1 çalışma içerisinde bu modele yer verilmiştir. Sınıf Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrenciler ile bu bölümün öğretim elemanlarına yarı yapılandırılmış görüşme formları uygulanarak öğretim programının meslek bilgisi dersleri hakkında değerlendirmede bulunulmuştur. Yapılan değerlendirme sonucunda meslek bilgisi dersleri programının yapısal sorunlar içermekle birlikte programın uygulama aşamasında öğrenci ve öğretim elemanlarının uyum sorunları yaşandığı tespit edilmiştir.

Stake'in Uygunluk- Olasılık Modeli ve Provus'un Farklar Yaklaşımı

Stake'in uygunluk- olasılık modeli girdiler, süreçler ve çıktılar olmak üzere toplam 3 aşamadan oluşmaktadır. Provus'un farklar yaklaşımı ile değerlendirme modeli ise 5 aşamadan oluşmaktadır. İncelenen araştırmalar içerisinde Tablo 3'te görüldüğü gibi ilkökul düzeyinde Fen ve Teknoloji öğretim programının değerlendirilmesinde hem Stake'in hem de Provus'un modelinden yararlanılmıştır. Öncelikle 2004 yeni öğretim programının eski programla (2000 yılı öğretim programı) karşılaştırılması ve ardından kuramsal çerçevesinin ve pilot okullardaki öğretmenlerce uygulanabilirlik düzeyinin “yapılandırmacı” eğitim kuramıyla ne kadar örtüştüğünün belirlenmesi amaçlanmıştır. Öğretim programı hakkında bu açıdan değerlendirmede bulunabilmek için öğretmenlere anket uygulanmıştır. Bu çalışmada kullanılan model sadece öğretmen görüşlerine dayandığı için Provus'un farklar modeliyle tam olarak örtüşmemektedir. Ayrıca girdi, süreç ve çıktı ilişkisine dayanmadığı için Stake'in Uyumluluk modeliyle farklılaşmaktadır. Yeni programları değerlendirmek için kullanılan yöntemde Provus'un farklar modelinin amaç, hedef, içerik, yöntem ve değerlendirme ilişkileri boyutu ele alınmıştır. Stake'in uyumluluk/uygunluk modelinden ise “Niyet- Performans ve Standart” karşılaştırması yönteminden faydalanılmıştır. Elde edilen bulgular, yeni fen ve teknoloji programının kuramsal yapısının ve okullarda uygulanabilirlik derecesinin yapılandırmacı eğitim anlayışının standartlarıyla uyumlu olduğu yönündedir.

Araştırmacıların geliştirdikleri özgün modeller

Bazı araştırmalarda, araştırmacılar var olan modeller dışında ya kendileri yeni bir model geliştirmişler ya da var olan modellerden yola çıkarak daha esnek ve eklektik bir model ortaya koymuşlardır.

Bu modellerden ilki Erdoğan ve Tuncer (2009) tarafından geliştirilen DIPO program değerlendirme modelidir. DIPO (design, input, process, outcome) modeli, ihtiyaç analizi, biçimlendirici değerlendirme ve düzey belirleyici değerlendirme aşamaları ile birlikte 3 aşamadan oluşmaktadır. DIPO değerlendirme modeli, değerlendirmede bulunabilmek için ihtiyaç-hedef ilişkisine dikkat çekmektedir. İncelenen araştırmalar içerisinde Tablo 3'te görüldüğü gibi araştırmacının kendi geliştirdiği bu değerlendirme modeli, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde

İlköğretim bölümünde “Education and Awareness for Sustainability” adlı dersin değerlendirilmesinde kullanılmıştır. Bu çalışmada, sürece ilişkin revizyon önerileri sunulmuş ve öğrencilerin ihtiyaç-memnuniyet ilişkileri gözlemlenmiştir. Sonuç olarak, gerçek yaşam olaylarını ders konuları ile kaynaştırmak öğrencilerin ders ortamında rahat olmasına ve kendilerini daha duyarlı ve sorumlu hissetmesine neden olduğu kanaatine varılmıştır.

Diğer iki program değerlendirme modeli ise var olan modellerden yola çıkarak araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Her iki araştırmacı da, Yaşar (2012) ve Atila (2012), tasarlamış oldukları program değerlendirme modellerini McCormick ve James’in program değerlendirme modeli, Stake’in uygunluk-olasılık modeli ve Eisner’in uzman görüşüne dayalı değerlendirme modellerini temele almışlardır. Daha sonra, bu model aracılığıyla planlanan programlar, algılanan programlar ve uygulanan programlar arasındaki uyumu değerlendirmişlerdir. Yaşar (2012) araştırmasında 9. sınıf Kimya öğretim programını değerlendirirken, Atila (2012), 6-7-8. sınıf Fen ve Teknoloji öğretim programını öğretmen görüşleri ile birlikte değerlendirmiştir. Araştırmalarda elde edilen bulgular neticesinde, öğretmenlerin kullanmış oldukları yöntem-teknikler ile araç-gereçlerin, düzenledikleri etkinliklerin vs. amaçlanan öğretim programına uygun olmadığı sonucuna varılarak algılanan ve gözlemlenen öğretim program ile amaçlanan öğretim programı arasında bir uyumsuzluk ve tutarsızlık olduğu tespit edilmiştir.

b. Değerlendirmeye İlişkin Verilen Kararlar

İncelenen araştırmalarda alınan değerlendirme kararları neticesinde; genel olarak incelenen öğretim programlarının tüm boyutlarında bazı aksaklıklar olduğu sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda incelenen öğretim programlarının revize edilerek amaçlarının güncelleştirilmesi, seçimlik ders sayılarının artırılması, süreç odaklı değerlendirme çalışmalarına daha çok ağırlık verilmesi, derslerde kullanılan yöntem ve tekniklerin ders amaçlarını kazandıracak nitelikte olması üzerinde durulmuştur. Bu araştırmalarda programın geneli veya bazı öğeleri açısından program değerlendirmeye ilişkin kararlar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu araştırmaların, programın amaç, içerik, eğitim durumları ve sınav durumlarına ilişkin öğeler açısından genel olarak şu şekilde değerlendirilmiştir:

Amaç

Amaç boyutu değerlendirilen programların (n=29) birbiriyle tutarlı ve gerçekleştirilebilecek nitelikte olduğu bazı kaygılarla birlikte kabul görmektedir. İncelenen çalışmaların %75’i programların genel amaçlarının tanımladığını belirtirken %57’si bu amaçların güncel olduğunu ifade etmiştir. Örneklem olarak öğrencilerin tercih edildiği araştırmalarda programların amaçlar ögesine ilişkin iş alanlarının gereksinim duyduğu insan gücünü yetiştirebilecek nitelikte olmadığına yönelik görüşler ağır basmaktadır. Ancak, yine de genel olarak değerlendirilen öğretim programında yer alan amaçların yakın ve uzak gelecekteki eğitim ve mesleki ihtiyaçlar göz önünde alınarak öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal seviyeleri ölçüsünde ilgi ve ihtiyaçlarına yanıt verecek düzeyde yeniden düzenlenmesi ve devamlılığın sağlanması yönünde kararlar alınmıştır. Bir başka deyişle, programların amaçlarında farklı boyutlarıyla zihinsel, bunun yanında sosyal, ekonomik ve politik gelişime de yer verilmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur.

İçerik

İçerik ögesi değerlendirilen programlar (n=31) hazırlanırken derslerin ve ders içeriklerinin belirlenmesinde öğrenenlerin görüşlerinin alınması, ara disiplinlerin tanımlanması ve öğrenme alanları ile ilişkilendirilmesi programları daha dinamik hale getirmede ve öğrenenlerde güdülenmeyi artırma yolunda yararlı olacağı kararlaştırılmıştır. Örneklem olarak öğretmenlerin tercih edildiği çoğu çalışmada programların içeriğinin amaçlar ögesi ile tutarlı olmadığı ve öğrencilerin seviyelerine uygunluğu açısından fikir ayrılıkları yaşadığı görülmektedir. Bu nedenle, program içeriğinin amaçlar ve öğrenci seviyesine uygunluğu açısından tekrar değerlendirilmesi gerektiği fikri ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda öğretim programının içeriği günden güne sürekli olarak yenilenen teknolojiyi takip ederek, öğrencilerin mesleki ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde yapılandırılmalı değerlendirilmesinde bulunulmuştur.

Eğitim Durumları

Eğitim durumları ögesi değerlendirilen programların (n=26) bir kısmında öğretmenlerin önerilen öğretim yöntemlerini laboratuvarında uygulayabildiklerini, programın öğrencinin aktif katılımını sağlayacak nitelikte hazırlandığı belirtilmiştir. Değerlendirilen bazı çalışmalarda ise etkinliklerin zaman aldığı, dersin işlenişinde öğrencinin katılımın fazla olmadığı ve öğretim yöntemlerinin öğrenci seviyelerine uygunluğu konusunda öğretmenlerin net bir fikirde bulunmadıkları ortaya çıkmıştır. Bu açıdan, öğretim yöntem ve tekniklerini geliştirerek bunlara başvurulması hem öğrencilerin derslerin konularını anlamasını kolaylaştıracağını hem de öğretim araç gereçlerinden daha fazla yararlanılması açısından fayda sağlayacağı kanaatine varılmıştır. Öğretme-öğrenme sürecinde daha fazla somut araç-gereç kullanımının özendirilmesi ve bununla ilgili somut örneklerin verilmesi gerekliliği belirtilmiştir. Öğrencilerin araştırma, sorgulama, problem çözme ve karar verme süreçlerine aktif olarak katılmasını sağlayacak etkinliklerin kullanılması önerilmiştir.

Sınama Durumları

Sınama durumları ögesi değerlendirilen programlarda (n=26) öğretmenlerin programda değerlendirmeye ilgili verilerin açıklamaların yeterliliği, değerlendirme örneklerinin, kazanımların ölçülebilir nitelikte olması, farklı tip değerlendirme yöntemlerinin uygulanabilirliği konusunda fikir ayrılıkları yaşadıkları anlaşılmaktadır. Araştırmaların çoğunda öğrenciler uygulanan sınav tür ve yöntemlerini olumlu bulurken öğretmenler, programlarda yer verilen değerlendirme örneklerini yeterli bulmuş, fakat uygulanabilirliği konusunda kararsız kalmışlardır. Genel olarak araştırmalarda yer alan katılımcıların çoğunun uygulanan ölçme-değerlendirme biçimlerinin derslerin amaçlarını ölçebilecek nitelikte olup olmamasına yönelik farklı görüşlere sahip oldukları ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, ilköğretim düzeyinde tamamlayıcı ölçme değerlendirme süreci çalışmalarına daha çok ağırlık verilmesi gerektiği vurgulanırken, ortaöğretim ve lisans düzeyinde geleneksel ölçme değerlendirme sürecine ağırlık verilmesi kanaatinde bulunulmuştur. Değerlendirmeye yönelik farklı değerlendirme tekniklerinin öğretmenler tarafından yeterince anlaşılmaması ve sınıf geçme notuna bu tür değerlendirmeleri nasıl yansıtacaklarını bilmiyor olmaları bu tekniklerin uygulamasını engellediği kanaatine varılmıştır. Ayrıca, ölçme ve değerlendirmenin sadece öğrenme sonucunu değil, sürecini de değerlendirmeye yönelik olması gerekliliği vurgulanmıştır.

Genel olarak, programın bu dört ögesine yönelik alınan kararların daha çok düzenleme ve revizyon şeklinde olduğu görülmektedir. Hiçbir araştırmada programın değiştirilmesine veya yeniden geliştirilmesine ilişkin bir karar alınmamıştır.

Tartışma ve Sonuç

Yapılan çalışma bir içerik analizi olup Türkiye’de 2004-2013 yılları arasında “Program Değerlendirme” alanında yayınlanmış araştırmaların eğilimlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda toplamda 19 dergide yayımlanan program değerlendirme içerikli 21 makale ve YÖK tez merkezinden ulaşılan 17 tez çalışması (9 yüksek lisans ve 8 doktora tezi) olmak üzere toplam 38 araştırmaya ulaşılmıştır.

2004-2013 yılları arasında yayınlanan araştırmaların yıllara göre dağılımı incelendiğinde; bu araştırmaların 32’sinin 2007 yılı ve sonrasında yapılması, program değerlendirme çalışmalarının son yıllarda bir araştırma alanı olarak Türkiye’de ön plana çıkmaya başladığını ve bu alanda çalışmaya başlayan araştırmacı sayısında artış olduğunu göstermektedir. En fazla araştırma 2010 yılında yapılırken son yıllarda program değerlendirme alanında yapılan araştırmalarda düşüş yaşanmaktadır. Bu durumun nedeni olarak 2004 yılında yenilenen programlar üzerinde yapılan revizyonlar 2010 ve 2011 yıllarında bu döngüyü tamamlanmak üzereyken 2013 yılında yapılan yeni bir revizyonun son yıllarda bu alanda yapılan araştırma sayısında azalmanın nedeni olarak gösterilebilir. Dolayısıyla yapılan revizyonun sonuçlarını görmek açısından ileriki yıllarda program değerlendirme araştırmalarında artış olabileceği söylenebilir.

Çalışmalar araştırma yöntem ve desenlerine göre incelendiğinde Sözbilir ve Kutu (2008), Ulutaş ve Ubuz (2008), Erdoğan, Marcinkowski ve Ok (2009) tarafından yapılan araştırmaların sonuçlarına paralel olarak, incelenen çalışmaların çoğunda nicel araştırma deseni ve tarama yönteminin nitel araştırma desenlerine göre daha fazla tercih edildiği görülmektedir. Arık ve Türkmen (2009) de araştırmalarında nitel araştırmaların daha fazla zaman alması nedeniyle daha az gerçekleştirildiğini belirtmişlerdir. Bu bulgulara göre, ülkemizde yapılan çalışmalarda nicel araştırma yöntemlerinin daha çok tercih edilmesinin temel nedeni, nicel yayınların nitel yayınlara göre daha kolay ve uzun süreçler gerektirmeden sonuçlar sağlaması olduğu söylenebilir.

Makalelerde kullanılan veri toplama araçları incelendiğinde, verilerin daha çok anket ve ölçeklerle toplandığı görülmektedir. Bu durum Erdoğan, Ok ve Marcinkowski (2009), Kurtoğlu ve Seferoğlu (2011) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Bu araçların tercih edilmesinin en temel nedeni daha çok kişiye ulaşabilme olanağı tanınması ve bu araçlarla veri toplama sürecinin uygulama süresi ve uygulama maliyetleri açısından daha ekonomik olmaları gösterilebilir.

İlgi çeken bulgulardan biri de bazı çalışmalarda, kullanılan veri toplama araçlarına ve elde edilen bulgulara ilişkin güvenirlik ve geçerlik kanıtlarının yeterince sunulmamış olmasıdır. Veri toplama araçlarına ilişkin bu kanıtların sunulması elde edilen verilerin doğruluğuna ve tekrar edilebilirliğine ilişkin kanıt oluşturabilir. İncelenen araştırmalarda bu kanıtların yeterince sunulmamasının temel nedeni araştırmacıların bu konuya yeterince önem vermemiş olmaları veya çeşitleme tekniği gibi teknikler için birden fazla veri kaynağından veri toplamanın masraflı ve uzun zaman alması olmuş olabilir. Diğer bir neden ise; bazı çalışmalarda diğer araştırmacılar tarafından geliştirilen araçlar kullanıldığı için bu araçlara ilişkin geçerlik güvenirlik kanıtlarının sunulmasına gerek duyulmaması olabilir. Sözbilir, Kutu ve Yaşar (2013) yapmış oldukları eğilim araştırmasında inceledikleri çalışmaların neredeyse yarısından fazlasında tek veri kaynağından yararlanıldığı rapor etmişlerdir.

İncelenen çalışmalarda örneklem grubu olarak daha çok öğretmenler ile ilköğretim ve lisans öğrencilerinin tercih edildiği görülmüştür. Okul öncesi öğrencileri, ortaöğretim öğrencileri, lisansüstü öğrenciler, yöneticiler, veliler, öğretim elemanları ve müfettişlerin örneklem alındığı çalışma sayısı ise nispeten daha azdır. Araştırmacıların bu gruplara göre araştırma problemi hazırlamaları ve bu gruplara ulaşmanın diğer örneklem gruplarına ulaşmaya göre daha kolay olması bu durumun nedeni sayılabilir. Bu durum, Doğru, Gençosman, Ataalkın ve Şeker (2012)'nin çalışmalarıyla paralellik göstermektedir.

İncelenen çalışmalarda daha çok 101-300 ile 301-1000 kişi arasında değişen örneklem büyüklüğü seçilirken 1-10 ile 1000 üzeri örneklem büyüklüğü pek tercih edilmemiştir. Bu bulgu (Göktaş vd., 2012) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Bu durumun nedeni az sayıda gruplardan elde edilecek verilerin daha kısa zamanda toplanması ve analiz edilmesi gösterilebilir.

Çalışmalarda örnekleme tekniği olarak ise en çok rastgele, küme ve amaçlı örnekleme tekniklerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu sonucun nedeni Yıldırım ve Şimşek (2011) tarafından da belirttiği gibi uygun olarak seçilmiş belli sınırlı sayıda elemanın evrenin özelliklerini taşıyacağı ve bu örneklem üzerinde elde edilen bulguların genele yaygınlaştırılabileceği düşüncesi olabilir.

Araştırmaların çoğu İç Anadolu Bölgesi ve Marmara Bölgesindeki illerden (Ankara, Eskişehir, İstanbul vb.) seçilen örneklem gruplarıyla yürütülmüştür. Dolayısıyla bu kısıtlılık ülke çapında değerlendirilen öğretim programlarının hangi aşamada olduğunu görmeye engel bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bulgu Ulutaş ve Ubuz (2008) tarafından yapılmış olan çalışma ile benzerlik taşımaktadır.

İncelenen çalışmalar konu alanları açısından ele alındığında araştırmaların çoğunlukla Matematik, İngilizce ve Fen ve Teknoloji derslerinin değerlendirilmesine yönelik yapıldığı görülmektedir. Hem ilköğretim hem de ortaöğretimde bu alanlara ilişkin derslerin saatlerinin fazla olması, araştırmacılar için geniş bir örneklem grubu sunması ve bu alanlarda çalışmalar yapan

araştırmacıların sayısının çokluğu, Matematik, İngilizce ve Fen ve Teknoloji derslerine yönelik değerlendirme çalışmalarının sayısının fazla olmasının nedenleri arasında olabilir. Ancak Türkçe ve Sosyal Bilgilerin eğitim öğretim alanının daha geniş yaş grupları arasında dağılmasına rağmen bu alanlarda yapılan çalışmaların nispeten daha az olması dikkat çekici bir noktadır.

Araştırmalarda kullanılan program değerlendirme modelleri, benimsenen program geliştirme yaklaşımına göre amaçları yönünden farklılık göstermektedir. Dolayısıyla, geliştirilen bütün programlar için tek bir program değerlendirme modelinin kullanılması mümkün değildir. Araştırmacılar, bu alanda çalışma yaparken ya mevcut program değerlendirme modellerinden yararlanabilir ya da bu modellerden yararlanarak yapacakları çalışmanın durum ve koşullarına göre yeni bir program değerlendirme modeli ortaya koyabilirler (Erden, 1998). İncelenen çalışmaların geneli bir programı değerlendirirken program değerlendirme modellerinden ziyade öğretmen ve öğrenci görüşlerinden faydalanmışlardır. Elde edilen bulguların daha sistematik bir şekilde sunulmasına ve değerlendirilmesine imkan veren program değerlendirme modelleri ise sadece birkaç çalışmada kullanılmıştır. Program değerlendirme modelleri temel olarak programın geleceği hakkında karar verme amacı taşıdığı için (Fitzpatrick ve diğerleri, 2004), değerlendirilen programların devam ettirilip ettirilmeyeceği ya da ne tür değişikliklerin yapılacağı hakkında araştırmacıların gerekli yetkiye sahip olmamaları bu durumun nedeni olarak gösterilebilir. Bu bulgu, Gökmenoğlu (2014) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Kullanılan değerlendirme modelleri içerisinde de BSGÇ (CIPP) Modelinin kullanımı dikkat çekmektedir.

Öneriler

İçerik analizi neticesinde ulaşılan bulgular dikkate alınarak aşağıdaki öneriler getirilebilir:

- Türkiye’de öğretimin her düzeyde daha etkili ve verimli olabilmesi için program değerlendirme ile ilgili çalışmaların sayısı arttırılmalıdır.
- Eğitim araştırmalarında nicel araştırmaların yanı sıra daha ayrıntılı sonuçlar sunabilen nitel ve çoklu şekilde yorumlamaya imkân veren karma araştırma desenlerinin kullanımına ağırlık verilmelidir.
- Çalışma grupları belirlenirken öğrenci ve öğretmen gibi yalnızca kolay ulaşılabilir örneklem gruplarına değil, araştırmanın güvenilirliği ve geçerliğinin yükseltilmesini sağlayacak uygun sayıda müfettiş, yönetici, öğretim elemanı ve veli gibi örneklem gruplarına yönelik çalışmaların da sayısı arttırılmalıdır. Özellikle rastgele örnekleme tekniğiyle seçilen araştırma gruplarından daha çok yararlanılabilir. Araştırmacılar program değerlendirmeye ilişkin araştırmalar yaparken, sadece öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirmede bulunmak yerine program değerlendirme modellerini de gözden geçirip, sentez yaparak veya birini kullanarak değerlendirme yapmaları daha yararlı olacaktır.
- Araştırmalarda düzey olarak ilköğretim programlarının yanı sıra hiç çalışma yapılmayan okulöncesi programlarıyla birlikte çok az sayıda çalışma yapılan ortaöğretim, lisans ve lisansüstü program değerlendirme çalışmalarına ağırlık verilmelidir.
- Türkiye’deki öğretim programlarının genel durumunu görmek için sadece belli bölgelerde değil, tüm bölgelerde daha fazla program değerlendirme çalışmaları yapılmalıdır.
- Araştırmalarda bir anda çok miktarda veriye ulaşmayı sağlayacak veri toplama araçları yerine daha geniş bir süre içerisinde güvenilir ve gerçekçi veriler sunabilen veri toplama araçları tercih edilmelidir.
- Geçerliği ve güvenilirliği rapor edilmeyen araştırmaların sonuçlarına yönelik kuşkuların giderilmesi için araştırmalarda azami düzeyde geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına yer verilmelidir.
- Program değerlendirme alanında, bundan sonra yapılacak olan içerik analizi, meta sentez veya meta-analiz çalışmalarında, makale ve tezlerin yanı sıra Eğitim Bilimleri Konferanslarında yayınlanan bildiriler/tebliğler ve ulusal raporlar da niteliksel açıdan incelenebilir.

Kaynakça

- Altıncı, G., Işık, A. ve Yamaç, A. (2011). Yeni bir "program değerlendirme modeli"ne göre bir yabancı dil programının değerlendirilmesi. *KHO bilim dergisi*, 21(1), 1-32.
- Arık, R. S. ve Türkmen, M. (2009). Eğitim bilimleri alanında yayımlanan bilimsel dergilerde yer alan makalelerin incelenmesi. *I. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Antalya.
- Au, W. (2007). High-stakes testing and curricular control: A qualitative meta synthesis. *Educational Researcher*, 36, 258-267. doi: 10.3102/0013189X07306523
- Bilen, M. (1999). *Plandan uygulamaya öğretim* (5. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çalık, M., Ayas, A. ve Ebenezer, J. V. (2005). A review of solution chemistry studies: Insights into students' conceptions. *Journal of Science Education and Technology*, 14(1), 29-50.
- Çalık, M. ve Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 33-38. doi: 10.15390/EB.2014.3412
- Çiltaş, A., Güler, G. ve Sözbilir, M. (2012). Türkiye'de matematik eğitimi araştırmaları: Bir içerik analizi çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 565-580. 12 Ağustos 2014 tarihinde <https://www.edam.com.tr/kuyeb/pdf/tr/92e8bed36e01dfef0855b211ba378b6a30a.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Demirel, Ö. (2012). *Eğitimde program geliştirme* (19. Baskı). Ankara, Pegem Yayıncılık
- Doğru, M., Gençosman, T., Ataalkın, A. N. ve Şeker, F. (2012). Fen bilimleri eğitiminde çalışılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin analizi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 9(1), 49-64.
- Erden, M. (1998). *Eğitimde program değerlendirme* (5.Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık
- Erdoğan, M. (2007). Yeni geliştirilen dördüncü ve beşinci sınıf fen ve teknoloji dersi öğretim programının analizi; nitel bir çalışma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5, 221-25.
- Erdoğan, M., Marcinkowski, T. ve Ok, A. (2009). Content analysis of selected features of k-8 environmental education research studies in Turkey, 1997-2007. *Environmental Education Research*, 15(5), 525-548.
- Erdoğan, M., Kayır, Ç. G., Kaplan, H., Aşık, Ü. Ö., ve Akbunar, Ş. (2015). 2015 yılı ve sonrasında geliştirilen öğretim programları ile ilgili öğretmen görüşleri: 2005-2011 yılları arasında yapılan araştırmaların içerik analizi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(1), 171-196.
- Fer, S. (2011). *Öğretim tasarımı* (2. Baskı). Ankara: Anı yayıncılık.
- Finfgeld, D. L. (2003). Metasynthesis: The State of the Art-So Far, *Qualitative Health Research*, 13(7), 893-904.
- Gökmenoğlu, T. (2014). Geniş Açık: Modeller ve yaklaşımlar açısından Türkiye'de Program Değerlendirme Çalışmaları. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 4(7), 55-70.
- Göktaş, Y., Küçük, S., Aydemir, M., Telli, E., Arpacık, Ö., Yıldırım, G. ve Reisoğlu, İ. (2012). Türkiye'de eğitim teknolojileri araştırmalarındaki eğilimler: 2000-2009 dönemi makalelerinin içerik analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 177-199. 9 Mart 2014 tarihinde <http://www.edam.com.tr/kuyeb/pdf/tr/7972cab07d24ffe7f4f650f176b78f8410a.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Göktaş, Y., Hasançebi, F., Varışoğlu, B., Akçay, A., Bayrak, N., Baran, M. ve Sözbilir, M. (2012). Türkiye'deki eğitim araştırmalarında eğilimler: Bir içerik analizi. *Kuram ve uygulamada eğitim bilimleri*, 12(1), 443-460. 9 Mart 2014 tarihinde <http://www.edam.com.tr/kuyeb/pdf/tr/44eb14b87ce61140a2e7cc8801d0305024a.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Gözütok, F. D. (2001). Program değerlendirme. M. Gültekin (Ed.), *Öğretimde planlama ve değerlendirme* içinde (s.175-190). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Güven, B. ve İleri, S. (2006). Program değerlendirme kavramı ve ilköğretimde program değerlendirme çalışmalarına kuramsal bir bakış. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(1-2), 141-163.
- Karakaya, Ş. (2004). *Eğitimde program geliştirme çalışmaları ve yeni yönelimler*. Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti., Ankara.
- Kaya, Z. (1997). Eğitimde program değerlendirme sürecinin temel işlemleri. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5, 59-72.
- Klenowski, V. (2010). *Curriculum evaluation: Approaches and methodologies*. International Encyclopedia of Education. Elsevier Ltd. http://eprints.qut.edu.au/26163/1/Klenowski_curriculum_evaluation.pdf adresinden 24.08.2014 tarihinde alınmıştır.
- Kurtoğlu, M. ve Seferoğlu, S. S. (2011). Web destekli eğitime yönelik yapılan araştırmalar konusunda bir içerik analizi çalışması. *Web Destekli Öğretim Uygulamaları Sempozyumu (WebDOU-2011)*, 27-28 Eylül 2011, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Marsh, C. J. ve Willis, G. (2007). *Curriculum: Alternative approaches, ongoing issues*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Oruç, Ş. ve Ulusoy, K. (2008). Sosyal bilgiler öğretimi alanında yapılan tez çalışmaları. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 121-132. 22 Ağustos 2014 tarihinde http://www.ide.konya.edu.tr/egtfakdergi/Sayilar/sayi%2026/26_10_EFD-2008-034.pdf adresinden erişilmiştir.
- Ozan, C. ve Köse, E. (2014). Eğitim programları ve öğretim alanındaki araştırma eğilimleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 116-136. 14 Ağustos 2014 tarihinde <http://suje.sakarya.edu.tr/article/view/1024000117/5000012736> adresinden erişilmiştir.
- Sandelowski, M. ve Barroso, J. (2003). Toward a metasynthesis of qualitative findings on motherhood in HIV-positive women, *Research in Nursing & Health*, 26, 153-170.
- Sanders, J. R. ve Nafziger, D. N. (1976). *A basis for determining the adequacy Of evaluation design*. Occasional Paper No.6. Kalamazoo: Western Michigan University Evaluation Center.
- Scriven, M. (1967). *The methodology of evaluation*. R. E. Stake (Ed.). Curriculum evaluation, Chicago: R and McNally.
- Sözbilir, M. ve Kutu, H. (2008). Development and current status of science education research in Turkey. *Essays in Education, Special Issue*, 1-22. 12 Mart 2014 tarihinde <http://www.usca.edu/essays> adresinden erişilmiştir.
- Sözbilir, M., Kutu, H. ve Yaşar, D. (2013). Türkiye’de kimya eğitimi araştırmalarının durumu ve eğilimler. M. Sözbilir (Ed). *Türkiye’de kimya eğitimi içinde* (s. 175-204). İstanbul: Türkiye Kimya Derneği Yayın No: 22.
- Sozbilir, M., Kutu, H. ve Yaşar, M. D. (2012). Science education research in Turkey: A content analysis of selected features of papers published. D. Jorde & J. Dillion (Eds). *Science Education Research and Practice in Europe: Retrospective and Prospective içinde* (s.341-374). Rotterdam: Sense Publishers.
- Ulutaş, F. ve Ubuz, B. (2008). Matematik eğitiminde araştırmalar ve eğilimler: 2000 ile 2006 yılları arası. *İlköğretim Online*, 7, 614-626.
- Uşun, S. (2012). *Eğitimde program değerlendirme süreçler, yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Ültay, N. ve Çalık, M. (2012). A thematic review of studies into the effectiveness of context-based Chemistry curricula. *Journal of Science Education and Technology*, 26(6), 686-701. doi:10.1007/s10956-011-9357-5
- Variş, F. (1996). *Eğitimde program geliştirme teoriler, teknikler*. Ankara: Alkım Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zimmer, L. (2006). Qualitative meta-synthesis: A question of dialoguing with texts, *Journal of Advanced Nursing*, 53, 311-318.

Ek 1. Analizi Yapılan Araştırmalar (n=38)

- Aközbek, A. (2008). *Lise 1. sınıf matematik öğretim programının CIPP değerlendirme modeli ile öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi (Genel Liseler, Ticaret Meslek Liseleri, Endüstri Meslek Liseleri)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Arslan, A. ve Demirel, Ö. (2007). İlköğretim 5. Sınıf sosyal bilgiler dersi yeni öğretim programının değerlendirilmesi. *Milli Eğitim*, 175. 3 Mart 2014 tarihinde <http://uvt.ulakbim.gov.tr/uvt/index.php?cwid=9&vtadi=TSOS&c=ebsco&ano=74933> adresinden erişildi.
- Atila, M. E. (2012). *Fen ve teknoloji dersi öğretim programındaki yapılandırmacılığa dayalı öğelerin öğretmenler tarafından algılanışı ve uygulanışı*. Yayınlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Bal, A. P. ve Artut, P. D. (2013). İlköğretim matematik programının değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(8), 805-812. doi: 10.9761/JASSS1868
- Baykul, Y. ve Tertemiz, N. (2004). İlköğretim birinci, ikinci ve üçüncü sınıf matematik programı üzerine bir değerlendirme. *Eğitim ve Bilim*, 29(131), 40-49. 3 Mart 2014 tarihinde <http://uvt.ulakbim.gov.tr/uvt/index.php?cwid=9&vtadi=TSOS&c=ebsco&ano=3622> adresinden erişildi.
- Bayrak, B. ve Erden, A. M. (2007). Fen bilgisi öğretim programının değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 137-154. 3 Mart 2014 tarihinde <http://uvt.ulakbim.gov.tr/uvt/index.php?cwid=9&vtadi=TSOS&c=ebsco&ano=89087> adresinden erişildi.
- Cansu, T. (2010). *Anadolu Üniversitesi ilköğretimde teknoloji uygulamaları e- sertifika programının öğrenen görüşüne göre bağlam, girdi, süreç ve ürün (CIPP) modeli ile değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Çengel, M. (2007). *İlköğretim dördüncü sınıf bilgisayar dersi programının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Çoban, A. (2011). Sınıf öğretmenliği lisans programının değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 28-45. 3 Mart 2014 tarihinde <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=6&sid=730dfc71-936c-4480-8de9> adresinden erişildi.
- Dağlar, S.G. ve Delil, A. (2012). Yeni ilköğretim 6. sınıf matematik programının öğrenci ve öğretmenlerce değerlendirilmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 68-93. 10 Mart 2014 tarihinde <http://www.turkegitimindeksi.com/PDFArticle.aspx> adresinden erişildi.
- Demirel, M. (2010). İlköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programının değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35, 156. 5 Mart 2014 tarihinde <http://uvt.ulakbim.gov.tr/uvt/index.php?cwid=9&vtadi=TSOS&c=ebsco&ano=112302> adresinden erişildi.
- Dereobalı, N. ve Ünver, G. (2009). Okulöncesi öğretmenliği lisans programı derslerinin öğretim elemanları tarafından genel bir bakış açısıyla değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 161-181. 4 Mart 2014 tarihinde <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=11&sid=730dfc71-936c-4480-8de9> adresinden erişildi.
- Epçaçan, C. ve Erzen, M. (2008). İlköğretim Türkçe dersi öğretim programının değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(4), 182-202. 10 Ağustos 2014 tarihinde http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt1/sayi4/sayi4pdf/epcacan_erzen.pdf adresinden erişildi.
- Er, K. O. (2006). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf İngilizce dersi öğretim programının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Erdoğan, M. ve Tuncer, G. (2009). An evaluation of a course: "Education and awareness for sustainability". *International Journal of Environmental and Science Education*, 4(2), 133-146.
- Erdoğan, M. ve Öcalan, M. (2010). İlköğretim 2. kademe beden eğitimi ders programının değerlendirilmesine ilişkin beden eğitimi öğretmenlerinin görüşleri. *Spor Bilimleri Dergisi*, 8(4), 151-162. 7 Mart 2014 tarihinde <http://uvf.ulakbim.gov.tr/uvf/index.php?cwid=9&vtadi=TSOS&c=ebsco&ano=129918> adresinden erişildi.
- Gerede, D. (2005). *İhtiyaç analizi yoluyla program değerlendirme: Anadolu üniversitesi yoğun İngilizce programı mezunlarının algılamaları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Gül, T. (2012). *Türkiye'deki turizm rehberliği öğretim programlarının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- Hakan, A., Sağlam, M., Sever, D. ve Vural, L. (2011). Anadolu üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü programlarının değerlendirilmesi. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 19-34. 4 Mart 2014 tarihinde http://www.ijocis.org/FileUpload/ds144289/File/ayhan_hakan.pdf adresinden erişildi.
- Işıksalan, S. N. (2011). 2005 Türk edebiyatı dersi öğretim programının değerlendirilmesi: Eskişehir Örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 15-40. 10 Ağustos 2014 tarihinde <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=17&sid=730dfc71-936c-4480-8de9> adresinden erişildi.
- Karal, H., Reisoğlu, İ. ve Günaydın, E. (2010). İlköğretim bilişim teknolojileri dersi öğretim programının değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(38), 46-64. 3 Mart 2014 tarihinde <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=19&sid=730dfc71-936c-4480-8de9> adresinden erişildi.
- Karataş, H. (2007). *Yıldız Teknik Üniversitesi modern diller bölümü İngilizce I dersi öğretim programının öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre bağlam, girdi, süreç ve ürün (Cipp) modeli ile değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Kert, A. (2005). *Meslek lisesi bilgisayar bölümü yazılım atölyesi derslerinin eğitim programlarının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Kocabatmaz, H. (2011). *Teknoloji ve tasarım öğretim programının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kumral, O. ve Saracaloğlu, A. S. (2011). Eğitsel eleştiri modeli ile sınıf öğretmenliği meslek bilgisi dersleri programının değerlendirilmesi. *e- Journal of New World Sciences Academy*, 6(1), 106-118. 3 Nisan 2014 tarihinde http://www.newwsa.com/download/gecici_makale_dosyalari/NWSA-3892-1-5.pdf adresinden erişildi.
- Seçken, N. ve Kunduz, N. (2013). 9. Sınıf kimya dersi öğretim programlarının değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Özel Sayı, 1*, 344-358. 3 Mart 2014 tarihinde <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/2013OZELSAYINILGUN%20SECKEN.pdf> adresinden erişildi.
- Seçkin, H. (2010). *İlköğretim 4. sınıf İngilizce dersi öğretim programlarının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Şahan, H. H. (2007). *İlköğretim 3. sınıf matematik dersi öğretim programının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Şahin, İ. (2008). Yeni ilköğretim birinci kademe fen ve teknoloji programının değerlendirilmesi. *Milli Eğitim*, 177. 3 Mart 2014 tarihinde <http://uvf.ulakbim.gov.tr/uvf/index.php?cwid=9&vtadi=TSOS&c=ebsco&ano=81925> adresinden erişildi.

- Şener, E. (2004). *Türkiye'deki sağlık eğitim fakültelerinin programlarının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Topkaya, E. Z. ve Küçük, Ö. (2010). An evaluation of 4th and 5th grade English language teaching program. *Elementary Education Online*, 9(1), 52-65. 3 Mart 2014 tarihinde <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=25&sid=730dfc71-936c-4480-8de9> adresinden erişildi.
- Türkkan, M. (2011). *Ortaöğretim dokuzuncu sınıf fen alanı öğretim programlarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Uyangör, N. (2008). İlköğretim 7. sınıf vatandaşlık ve insan hakları eğitimi programının değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(20), 68-95. 4 Mart 2014 tarihinde <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c11s20/makale/c11s20m5.pdf> adresinden erişildi.
- Uyangör, N. (2007). *İlköğretim 7. sınıf vatandaşlık ve insan hakları eğitimi programının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Üçüncü, K. ve Tertemiz, N. (2012). İlköğretim (2-5. Sınıflar) matematik dersi öğretim programı çarpma alt öğrenme alanının değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(1), 97-122. 3 Mart 2014 tarihinde <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=28&sid=730dfc71-936c-4480-8de9> adresinden erişildi.
- Yaşar, M. D. (2012). *9. sınıf kimya öğretim programındaki yapılandırmacılığa dayalı öğelerin öğretmenler tarafından algılanışı ve uygulamasına yönelik bir inceleme: Erzurum örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Yıldız, S. (2007). *Anadolu güzel sanatlar liselerinin desen çalışmaları dersi öğretim programlarının değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Zengin, M. (2010). *Yapılandırmacılık ve din eğitimi ilköğretim dkab öğretim programlarının değerlendirilmesi ve öğretmen görüşleri açısından etkililiği*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.